

Podsumowanie ustaleń monitoringowych

Europejska Karta Języków Regionalnych lub Mniejszościowych weszła w Polsce w życie w 2009 r. i ma zastosowanie do następujących języków: ormiańskiego, białoruskiego, czeskiego, niemieckiego, karaimskiego, kaszubskiego, łemkowskiego, litewskiego, romskiego, rosyjskiego, słowackiego, tatarskiego, ukraińskiego i jidysz.

Sytuacja tych języków jest bardzo zróżnicowana, a wybór dokonany przez Polskę, aby podjąć te same zobowiązania w stosunku do każdego z tych języków, prowadzi do trudności we wdrażaniu Karty. Chociaż istnieją ramy prawne a władze udzielają wsparcia finansowego w takich dziedzinach jak edukacja, media czy kultura, potrzebne jest bardziej aktywne i ustrukturyzowane podejście, aby zapewnić wdrożenie ratyfikowanych postanowień. Należy opracować strategię stosowania Karty w odniesieniu do każdego języka, zgodnie z przyjętymi zobowiązaniami oraz zaleceniami pokontrolnymi, we współpracy z osobami posługującymi się danym językiem.

Kształcenie w językach regionalnych lub mniejszościowych, zgodnie z ratyfikowanymi zobowiązaniami, pozostaje rzadkością, a nauczanie ich wyłącznie jako jednego z przedmiotów szkolnych jest nadal najbardziej rozpowszechnionym modelem. Funkcjonuje hojny system dotacji przekazywanych przez władze ogólnokrajowe władzom lokalnym w celu wspierania edukacji w językach regionalnych lub mniejszościowych. Jednakże sposób, w jaki system ten jest pomyślany i wdrażany wymaga korekty w celu jego większej przejrzystości i skuteczności. Kwestią budzącą zaniepokojenie pozostaje sprawa zapewnienia podręczników i szkoleń dla nauczycieli.

Niestety nie weszły w życie poprawki do obecnych przepisów prawnych, które obniżyły próg z 20 % do 10 % i umożliwiły używanie języków regionalnych lub mniejszościowych w relacjach z powiatami. Liczba gmin, w których języki regionalne lub mniejszościowe mogą być stosowane w kontaktach z władzami administracyjnymi lub w których umieszczane są dwujęzyczne nazwy miejscowości, jest nadal bardzo niska. Rozwiązanie zastosowane w przypadku miasta Opola i jego rozszerzenia administracyjnego wysłało bardzo negatywny sygnał dla ochrony języków regionalnych lub mniejszościowych.

Konieczne są dalsze wysiłki w dziedzinie mediów, gdzie ambitne zobowiązanie do utworzenia publicznego kanału radiowego i telewizyjnego dla każdego języka pozostaje wyzwaniem. Nadawane są jedynie programy w językach regionalnych lub mniejszościowych i to tylko w przypadku niektórych z nich.

Istnieje wiele różnych działań, które otrzymują wsparcie finansowe od władz i promują języki czy kultury regionalne lub mniejszościowe. Potrzebne jest jednak stabilne, długoterminowe finansowanie w tym zakresie.

Istnieje potrzeba dalszego podnoszenia świadomości społeczeństwa polskiego co do języków regionalnych lub mniejszościowych oraz kultur, które te języki reprezentują, jako części dziedzictwa kulturowego kraju.

Niniejsze trzecie sprawozdanie kontrolne Komitetu Ekspertów sporządzono w oparciu o sytuację polityczną i prawną panującą w Polsce w czasie wizyty Komitetu Ekspertów w czerwcu 2021 r.